

VOLUME-1, ISSUE-12

KORRUPSIYA: MUAMMO VA YECHIMLAR.

Zaripov Mirzali Miraliyevich

Tadqiqotchi

Toshkent davlat yuridik universiteti

Annotatsiya. Korrupsiya butun dunyo bo‘ylab jamiyatlar, iqtisodiyot va institutlarga ta'sir ko‘rsatadigan keng tarqalgan global muammo bo‘lib qolmoqda. Ushbu maqola korrupsiya atrofidagi murakkabliklarni o‘rganadi, uning turli ko‘rinishlari va oqibatlarini o‘rganadi. Mavjud adabiyotlarga asoslanib, maqolada korrupsiyaga qarshi kurashish usullari va ularning samaradorligi ko‘rib chiqiladi. Natijalar bo‘limida korrupsiyaga qarshi kurash bo‘yicha amaldagi chora-tadbirlarning tanqidiy tahlili keltirilgan bo‘lib, unda muvaffaqiyatlar ham, kamchiliklar ham yoritilgan. Muhokama bo‘limida maqola korrupsiyaga qarshi harakatlarni takomillashtirish bo‘yicha potentsial strategiyalarni ko‘rib chiqadi va ushbu dolzarb muammoni hal qilish bo‘yicha asosiy tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so‘zlar: korrupsiya, boshqaruv, hisobdorlik, oshkoralik, korrupsiyaga qarshi kurash choralari.

Shaxsiy manfaatlar uchun ishonib topshirilgan hokimiyatni suiiste'mol qilish deb ta'riflangan korrupsiya jamiyat farovonligi, iqtisodiy rivojlanish va institutlarning faoliyati uchun katta xavf tug‘diradi. Bu poraxo‘rlik, talon-taroj qilish, qarindoshlik va kronizm kabi turli shakllarda namoyon bo‘lib, adolat, adolat va tenglik tamoyillariga putur etkazadi. Ushbu maqola korrupsiyaning ko‘p qirrali mohiyatini tahlil qilish, ushbu mavzu bo‘yicha mavjud adabiyotlarni o‘rganish, korrupsiyaga qarshi kurash usullarini baholash va yanada samarali oldini olish strategiyasini taklif qilishga qaratilgan.

Adabiyotlarni har tomonlama o‘rganish rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda korrupsiyaning chuqur ildizlarini ochib beradi. Olimlar korrupsiyaga olib keladigan ijtimoiy-iqtisodiy omillarni, shu jumladan daromadlar tengsizligi, zaif institutlar va hisobdorlikning etishmasligini o‘rganishdi. Bundan tashqari, korrupsiyaning iqtisodiy o‘rish, ijtimoiy ishonch va siyosiy barqarorlikka ta'siri keng o‘rganildi. Kabi turli xil nazariy asoslar asosiy agent modeli va ijara izlash nazariyasi, korrupsiya dinamikasini tushunish bo‘yicha tushunchalarni taklif eting.

VOLUME-1, ISSUE-12

Usullar bo'limida korrupsiyaga qarshi kurashda qo'llaniladigan yondashuvlar ko'rsatilgan. An'anaviy usullarga huquqiy asoslar, huquqni muhofaza qilish va sud islohotlari kiradi. Bundan tashqari, zamonaviy strategiyalar shaffoflik va hisobdorlikni oshirish uchun texnologiya, ma'lumotlar tahlili va xalqaro hamkorlikdan foydalanadi. Turli mintaqalardagi amaliy tadqiqotlar ushbu usullarning samaradorligini baholash uchun asos yaratadi.

Korrupsiya butun dunyo bo'ylab jamiyatlar va iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatadigan murakkab va keng tarqalgan masaladir. Bu qonun ustuvorligiga putur etkazadi, davlat institutlariga bo'lgan ishonchni pasaytiradi va iqtisodiy rivojlanishga to'sqinlik qiladi. Korrupsiyani hal qilish turli manfaatdor tomonlarni jalb qiladigan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Korrupsiya va potentsial echimlar bilan bog'liq ba'zi muammolar:

Muammolar:

Ishonchni Buzish:

- Muammo: korrupsiya jamoatchilikning davlat muassasalari va rahbarlariga bo'lgan ishonchini pasaytiradi.

- Ta'sir: bu fuqarolarning ishtiroki va faolligini pasayishiga olib kelishi mumkin.

Iqtisodiy Oqibatlar:

- Masala: korrupsiya bozorlarni buzish va resurslarni yo'naltirish orqali iqtisodiy o'sishga to'sqinlik qiladi.

- Ta'sir: bu adolatli raqobatga to'sqinlik qiladi, investitsiyalarni to'xtatadi va qashshoqlikni davom ettiradi.

Tengsizlik:

- Masala: korrupsiya ko'pincha ijtimoiy va iqtisodiy tengsizlikni kuchaytiradi.

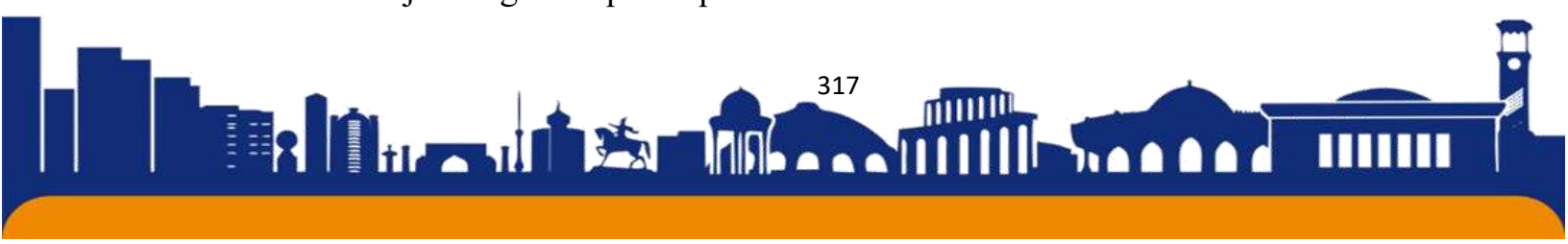
- Ta'sir: bu resurslarning teng taqsimlanmasligiga olib kelishi mumkin, bu esa ma'lum guruhlar yoki shaxslarni qo'llab-quvvatlaydi.

Jazosizlik:

- Masala: jinoyatchilar ko'pincha zaif huquqiy tizimlar tufayli jazodan qochishadi.

- Ta'sir: bu jazosizlik madaniyatini tarbiyalaydi va keyingi buzuq amaliyotlarni rag'batlantiradi.

. Rivojlanishga to'sqinlik qilish:

VOLUME-1, ISSUE-12

- Nashr: korrupsiya davlat loyihalari va xizmatlari uchun mo'ljallangan resurslarni yo'naltiradi.

- Ta'sir: bu ijtimoiy va infratuzilmani rivojlantirishga to'sqinlik qiladi.

Yechimlar:

Institutlarni Mustahkamlash:

- Yechim: samarali nazorat va muvozanatga ega kuchli, mustaqil va shaffof institutlarni qurish.

- Ta'sir: muassasalar korrupsiyaga qarshi tura oladi va qonunbuzarlarni javobgarlikka tortadi.

Shaffoflik va hisobdorlik:

- Yechim: davlat faoliyatida shaffoflikni ta'minlash va jamoat javobgarligi mexanizmlarini yaratish.

- Ta'sir: ochiqlik korrupsiya imkoniyatlarini kamaytiradi va javobgarlikni ta'minlaydi.

Korrupsiyaga Qarshi Qonunlar:

- Yechim: korrupsiyaga qarshi mustahkam qonunchilikni qabul qilish va amalga oshirish.

- Ta'sir: kuchli huquqiy asoslar korrupsiyani oldini oladi va huquqbuzarlarni ta'qib qilish uchun asos yaratadi.

Hushtakbozlarni Himoya Qilish:

- Yechim: korrupsiyani fosh etuvchi xabarchilarni himoya qilish choralarini amalga oshirish.

- Ta'sir: odamlarni repressiyalardan qo'rqmasdan ma'lumot bilan chiqishga undaydi.

Jamoatchilikni xabardor qilish va ta'lim:

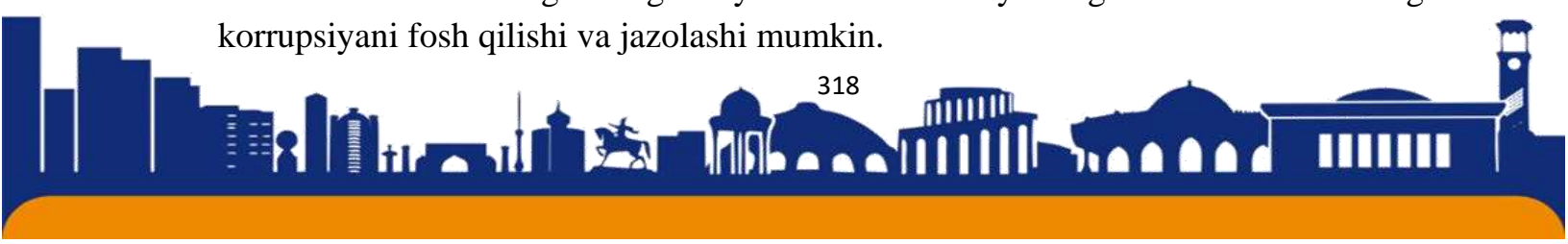
- Yechim: ta'lim va ommaviy kampaniyalar orqali korrupsiyaning salbiy oqibatlarini to'g'risida xabardorlikni oshirish.

- Ta'sir: xabardor fuqarolar korrupsiyaga qarshi turish va hisobot berish ehtimoli ko'proq.

Xalqaro Hamkorlik:

- Yechim: transchegaraviy korrupsiyaga qarshi kurashish uchun xalqaro hamkorlikni rivojlantirish.

- Ta'sir: birgalikdagi sa'y-harakatlar milliy chegaralardan oshib ketgan korrupsiyani fosh qilishi va jazolashi mumkin.

VOLUME-1, ISSUE-12

Texnologiyadan foydalanish:

- Yechim: shaffof va samarali boshqaruv uchun texnologiyaga asoslangan echimlarni amalga oshirish.

- Ta'sir: texnologiya korrupsiya imkoniyatlarini kamaytiradi va xizmat ko'rsatishni yaxshilaydi.

Korrupsiyaga qarshi kurashish doimiy sa'y-harakatlar va yaxlit yondashuvni talab qiladi. Bu nafaqat huquqiy va institutsional islohotlarni, balki ijtimoiy munosabat va qadriyatlardagi o'zgarishlarni ham o'z ichiga oladi. Ushbu strategiyalarni birlashtirib, jamiyatlar korrupsiya ta'sirini yumshatish va yaxlitlik va hisobdorlik madaniyatini rivojlantirishga harakat qilishlari mumkin.

Munozara bo'limi natijalarni tanqidiy baholaydi, umumiy muammolar va muvaffaqiyatli aralashuvlarni aniqlaydi. Unda fuqarolik jamiyati, ommaviy axborot vositalari va xalqaro tashkilotlarning korrupsiyaga qarshi harakatlarni rivojlantirishdagi roli o'rganiladi. Bo'lim, shuningdek, korrupsiyaga qarshi barqaror landshaftni shakllantirishda siyosiy Iroda, institutsional mustahkamlash va jamoatchilik xabardorligining ahamiyatini o'rganadi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, korrupsiyaga qarshi kurashish huquqiy, institutsional va ijtimoiy choralarni birlashtirgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Institutlarni mustahkamlash, shaffoflikni targ'ib qilish va fuqarolarni korrupsiyaga qarshi kurashga jalb qilish muvaffaqiyatning asosiy elementlari hisoblanadi. Hukumatlar, fuqarolik jamiyati va xalqaro hamjamiyat korrupsiyaga qarshi mustahkam asos yaratish uchun hamkorlik qilishi kerak. Rivojlanayotgan muammolarga asoslangan strategiyalarni doimiy baholash va moslashtirish uzoq muddatli muvaffaqiyat uchun juda muhimdir.

Takliflar bo'limida xalqaro hamkorlik, salohiyatni oshirish va korrupsiyaga qarshi tashabbuslarga texnologiyalarni kiritish zarurligini ta'kidlaydigan amaliy tavsiyalar berilgan. Ushbu takliflarni amalga oshirish orqali jamiyatlar korrupsiyani minimallashtiradigan, barqaror rivojlanish va adolatli boshqaruvni qo'llab-quvvatlaydigan kelajakka o'tishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. R. Urinboyev and M. Svensson, "Living law, legal pluralism, and corruption in post-Soviet Uzbekistan.

2. This approach is taken from Alina Mungiu-pippidi et al. Contextual Choices in Fighting Corruption: Lesson Learned

VOLUME-1, ISSUE-12

3. Lawrence P. Markowitz, *State Erosion: Unlootable Resources and Unruly Elites in Central Asia* (Cornell University Press, 2013); C. H. Stefes, 'Governance, the State and Systemic Corruption: Armenia and Georgia in Comparison', *Caucasian Review of International Affairs*, 2(2) (2008), pp. 73- 83; Yuhua Wang, 'Institutions and Bribery in an Authoritarian State', *Studies in Comparative International Development*, 49(2) (2014), pp. 217-241.

4. <http://www.pv.uz>

5. <http://www.transparency.Org/cpi2019>

6. <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspxhome>

